

เทศน์เช้า วันที่ ๒ มกราคม ๒๕๖๓

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะนะ วันนี้วันพระ วันพระ วันโกน พระผู้ประเสริฐ ถ้าประเสริฐ พ่อแม่ก็เป็นผู้ประเสริฐ พ่อแม่เป็นพระอรหันต์ของลูก แล้วเราจะหาพระใสตัวของเรา ถ้าหาพระใสในตัวของเรา เป็นผู้ประเสริฐ ประเสริฐเราต้องมีสติมีปัญญา ถ้ามีสติปัญญา วันขึ้นปีใหม่ โลกธรรม ๘

วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษ สงกรานต์ วันต่างๆ เป็นวันรื่นเริงของทางโลกเขา ถ้าสังคมร่วมเย็นเป็นสุขนะ การจัดงานมีแต่ความสงบสุข ทั่วโลกเลยเป็นสากล

วันขึ้นปีใหม่ วันขึ้นปีใหม่นั้นเป็นโลกธรรม ๘ เป็นโลกธรรมในเรื่องของโลกใจ โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศไง ถ้ามีลาภ สรรเสริญนิทาน ยกย่องให้ดีขึ้นมันก็เป็นประโยชน์กับโลก ถ้าเป็นประโยชน์กับโลกเป็นประโยชน์ต่อประเทศที่ร่วมเย็นเป็นสุขใจ ประเทศที่ เห็นไหม มีภัยพิบัติมีต่างๆ เขาจัดไม่ได้ เขางดของเขา นี่โลกธรรม ๘

แต่ถ้าเป็นสังคมธรรม สังคมธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า วันพระ วันโกน ถ้าสังคมร่วมเย็นเป็นสุขมันร่วมเย็นเป็นสุขมาจากไหน มันร่วมเย็นเป็นสุขกับประชาชนนั้นนะ ประชาชนมีความร่วมเย็นเป็นสุข ประชาชนมีความร่วมเย็นเป็นสุขเพราะอะไร มีความร่วมเย็นเป็นสุขเพราะสังคมนั้นมีความสามัคคี สังคมมีความดีงามไง ถ้ามีความดีงามอย่างนี้มันเป็นประโยชน์กับสังคมนั้น สังคมนั้น เห็นไหม

ครูบาอาจารย์ท่านพูดมากบอกว่า “ผู้เฒ่า ผู้แก่ ปู่ ย่า ตา ยายของเราเป็นผู้ฉลาด เลือนับถือพระพุทธศาสนา” พอนับถือพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนามันเหมือนหลวงตาท่านพูด “เหมือนห้างสรรพสินค้า มันมีตั้งแต่ของเด็กของน้อย มีแต่ของที่ เป็นเพื่อสังคม ของที่เพื่อความหลุดพ้น จิตที่เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะพ้นจากวัฏฏะ”

พระพุทธศาสนามันมีมากมายมหาศาล แต่! แต่เราไปมองจุดไหน มองมุมไหนไป แล้วเราก็เอามาตีฉันทันกันเอง เราเข้าไม่ถึงเอง ถ้าเราเข้าถึงนะ เราจะพัฒนาใจของเราสูงขึ้นเรื่อยๆ สูงขึ้นเรื่อยๆ นะ

พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พระภายนอก พระภายใน พระภายนอกเวลาหล่อพระ เวลาสร้างวัดสร้างวาขึ้นมาเป็นบุญกุศล บุญยิ่งใหญ่ ยิ่งใหญ่ ยิ่งใหญ่ ถ้ายิ่งใหญ่เวลาหลงตา ท่านถาม “โบสถ์หลังไหนมันสอนคนบ้าง โบสถ์หลังไหนมันสอนคน โบสถ์ไม่เห็นสอนคนเลย พระต่างหาก พระที่บวชแล้วประพฤติปฏิบัติขึ้นมา แล้วเวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมามันเข้าไปต่อสู้อับกิเลส”

เวลาเราไปดูภาพวาดตามโบสถ์ตามวิหาร เห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าชนะมาร กองทัพมาร เสนามาร วาดภาพไว้มันดูแล้วมันเป็นธรรมาธิษฐาน แต่ความจริงความจริงผู้ที่ชนะมาร ชนะมารในใจของตน ชนะมารในใจของตนนะ

สิ่งที่มันมีแต่ตีความความทะยานอยาก แล้วมารมันอยู่ไหน? เวลาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันอยู่ที่วุฒิกาวะนะ ถ้าวุฒิกาวะของคนไม่มีอำนาจวาสนา มันก็คิดใจ “มันไม่มีอยู่ในพระไตรปิฎก มันไม่มีอยู่ในโลกนี้ มันไม่มีอยู่ในความเป็นจริง กิ่งพุทธกาลแล้ว มันหมดมรรคหมดผลไปแล้ว” เวลามันคิดมันคิดของมันอย่างนั้นนะ

แต่เวลาถ้าเป็นความจริงนะ ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนไว้เอง **ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้ามันสมควร ผู้ใดปฏิบัติสมควรแก่ธรรม สมควรแก่สัจจะความจริงอันนั้นนะ มรรคผลไม่มีสิ้นจากโลกนี้ไปเลย**

ถ้าศาสนาเสื่อม ศาสนาเสื่อม ศาสนามันจะเสื่อมได้อย่างไร นี่ไงว่าธรรมะมันมีอยู่โดยดั้งเดิมไง ธรรมะเป็นธรรมชาติไง แล้วธรรมชาติมันจะหายไปไหนล่ะ มันก็อยู่ของมันอย่างนั้นนะ แต่! แต่ใจของคนมันเสื่อมใจ ใจของคนมันไม่มีวุฒิกาวะ ไม่มีอำนาจวาสนา มันเข้าไม่ถึง มันปล่อยปละละเลย มันรู้เท่าไม่ถึงการณ์ มันมองข้ามของมันไป มันถือทิฐิฐิमानะว่าตัวเองมันรู้มันเสื่อมตรงนั้น เสื่อมจากใจของคนที่ยังเข้าไม่ถึงต่างหาก ธรรมะจะไปเสื่อมอย่างไร ถ้าเสื่อมจากหัวใจของคนที่ยังเข้าไม่ถึงนั้น แล้วหัวใจของคนที่ยังเข้าถึงมันมาจากไหนล่ะ

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย ๑๖ อสงไขยนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอดอยู่แล้วแหละ แต่เวลาท่านพูด “เราवासนาน้อย อายุแค่ ๘๐ ปี เราवासนาน้อย” ขนาดว่าเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังว่าवासนาน้อยเลย แล้วเรามีवासนาใหม่ คนอย่างเรา แล้วคนอย่างเรา ดุสิ เวลามุมนานะมีการกระทำขึ้นมา มันจะทุกข์มันจะยาก มันจะทุกข์ยากไปจากไหน มันก็ทุกข์ยากจากกิเลสของตนที่มันได้มันแย้งทั้งนั้น

ชิปปาภิญญา คำว่า “ชิปปาภิญญา” หมายถึงว่า คนที่ปฏิบัติง่ายรู้ง่ายมันก็มี มันมีคนปฏิบัติง่ายรู้ง่าย แต่! แต่เวลาไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำไมเป็นอย่างนั้น

เวลาพระสมัพุทธกาลนะ เวลาใครปฏิบัติตนหรือใครมีวิกฤติต่างๆ พระจะไปถามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเหตุและผล “เหตุมันมาอย่างไร เหตุมันมาอย่างไร” องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะแจกแจงว่า “เมื่อชาตินั้นเขาเป็นอย่างนี้ เขาไม่ใช่มาเกิดเมื่อชาตินี้ เขาเกิดมาตั้งแต่ชาติโน้น ชาติโน้น” “แล้วทำไมเขาประเสริฐ” “เขาไม่ได้ประเสริฐชาตินี้ เขาประเสริฐมาตั้งแต่ชาติโน้น ชาติโน้น เขาได้สร้างสมอย่างนั้นมามันถึงมาเป็นชาตินี้”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดอย่างนั้น มันก็เลยเป็นนิทาน นิทานคำกลอน เราก็เลยดูว่าเป็นของศรีของล้ำสมัย แต่มันเป็นเพราะสัจจะเพราะความจริง นี่ขนาดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่านะ **ถ้าเป็นความจริงแต่มันไม่เป็นประโยชน์ท่านก็ไม่พยากรณ์ แล้วสิ่งที่แสดงธรรมไว้แค่นี้ไปไม่ในกำมือ แค่นี้ของเล็กน้อย ของมากกว่านี้ยังอีกมากมายมหาศาล ที่ท่านไม่พูดออกมา**

แล้วเวลาเราไปศึกษาเราก็ไม่เชื่อ เราไม่เชื่อของเรามันก็เป็นกรรมของสัตว์ แต่ถ้าคนเชื่อ เขาก็เชื่อสัจธรรมในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่เชื่อที่เราต้องทำอย่างนั้น เพราะคนเราเกิดมามันไม่เหมือนกันไง คนเราเกิดมา เห็นใหม่ กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เราเน้นย้ำทุกวัน เน้นย้ำที่กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน เหมือนแระธาตุ แระธาตุแต่ละชนิดไง ถ้ามันเป็นเพชร เป็นพลอย มันก็มีค่า ถ้ามันเป็นหินคุณค่ามันต่ำ ถ้าเป็นดิน มันอยู่ที่ธาตุใด

นี่ในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาสอนไง มันเข้ากันโดยธาตุ เวลาลูกศิษย์พระสารีบุตรมีสติปัญญาทั้งสิ้น ลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะชอบฤทธิ์ทั้งสิ้น ลูกศิษย์ของเทวทัตชอบลามกทั้งสิ้น มันเข้ากันโดยธาตุ มันเข้ากันโดย

ความชอบ มันเข้ากันด้วยความเห็นใจ สิ่งที่มีมันเป็นไป มันเป็นสัจจะ แล้วถ้าธาตุมันเป็นแบบนั้น แล้วเวลาครูบาอาจารย์สอนล่ะ

นี่ใจเวลาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านถึงสอนเฉพาะ เฉพาะใจ เพราะเฉพาะ เฉพาะมันกิเลสของเขา มันเห็นความเห็นของเขา มันเห็นความวิตกของเขา มันเห็นความวิตกของคนคนหนึ่ง แต่มันไม่เป็นความวิตกของคนคนอื่น ความหนักอกหนักใจของคนคนหนึ่ง มันไม่เป็นความหนักอกหนักใจของคนอื่น ใจคนอื่นเขาจะมีความหนักอกหนักใจคนละเรื่องกันไป แล้วเวลาแก้กิเลสล่ะ กิเลส กิเลสในหัวใจของตนใจ

นี่ใจนี้สัจธรรม วันพระ วันโกน วันพระ วันโกนนั้นนะ ธรรมะ เห็นไหม สัจธรรมอันนี้มันเป็นสัจธรรมในพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม กวาบธรรม ซึ่งใจมาก เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบธรรม เขาถามว่า “องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากราบอะไร” เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเจ้าของพระพุทธศาสนา เป็นผู้ร้อยคัมมา กราบอะไร “เรากราบธรรม กราบธรรมใจ”

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ะ มันมีคหบดีสมัยพุทธกาล เขาวิตกกังวลว่าภักตอาหารมันไม่มีแล้วแหละ เขาก็เลยเอาบาตรไม้จันทน์แขวนบนไม้ไผ่ ๒ - ๓ ท่อนขึ้นไป แล้วบอก “ถ้ามีพระอรหันต์ให้เหาะขึ้นไปเอา เหาะขึ้นไปเอาใจ” แล้วลัทธิศาสนาอื่นเขาก็แนะนำกันมา เราทำจะเหาะนะ แล้วก็ตั้งไว้ว่าแค่นี้เอง แค่นี้เอง จะไปขอเขาก็ไม่ให้หรอก จน ๗ วัน ๗ วัน เขาก็รำพึงนะ หหมดแล้วแหละ มันไม่มีหรอก

พระโมคคัลลานะกับลูกศิษย์ของท่านบิณฑบาตผ่านไป เห็นใจเขา พระโมคคัลลานะก็บอกให้ลูกศิษย์เหาะสิ ใ้ลูกศิษย์ก็บอกให้พระโมคคัลลานะเหาะก็ได้ ผลัดเกียงกันไป เกียงกันมาอยู่อย่างนั้นนะ เกียงกันไปเพราะน้ำใจเขา เพราะเขาเสียใจ มันไม่มีอยู่จริงใจ

สุดท้ายแล้วลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะเหาะขึ้นไป จับไม้จันทน์นั้นแล้วก็ลอยอยู่ ๓ รอบลงมา ตั้งแต่นั้น ใครจะมาใส่บาตรต้องเหาะให้ดูก่อน เหาะให้ดูก่อน มันรำลือกันไปหมดไปถึงองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงได้บัญญัติไว้ บัญญัติว่า ห้ามอวดอุตตริมนุสสธรรม

อวดอุตตริมนุสสธรรม คือ ธรรมที่เหนือมนุษย์ ธรรมที่มีคุณค่าเหนือมนุษย์ ห้าม ห้ามห้าม พอห้ามขึ้นมา ลัทธิศาสนาอื่นเอาเลย ทำทนายพระพุทธเจ้า ทำทนายพระพุทธเจ้า พอทำทนาย

พระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้ารับคำทำ รับคำทำแล้ว ลูกศิษย์ก็หาก็เป็นเดือดเป็นร้อนขึ้นมาแล้วละ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะจะขอแสดงแทน บอกไม่ได้ ไม่ได้ แล้วลูกศิษย์ที่มีปัญญาไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้บัญญัติเอง ห้ามอวดอุตริมนุสสรธรรม ธรรมที่เหนือมนุษย์ไง แล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะแสดงเองได้อย่างไร ท่านถามผู้ที่ถามกลับนะ

“ถ้าเราเป็นเจ้าของสวนมะม่วง เราจะมีสิทธิเก็บมะม่วงในสวนเรากินได้หรือไม่”

“ได้”

“แต่เราห้ามคนอื่น ห้ามไม่ให้แสดง ไม่ให้แสดง เราห้ามคนอื่นไม่ให้เก็บมะม่วงได้หรือไม่”

“ได้”

นี่ไง องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถึงแสดง แสดงให้เขาเห็นว่ามันมีอยู่จริง แต่เขาไม่ต้องการแสดงออกอย่างนั้น เพราะแสดงออกอย่างนั้นไม่เป็นประโยชน์สิ่งใดทั้งสิ้น แล้วเวลาแสดงออกแล้ว ถ้าเราเป็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติใหม่ๆ นะ ไปรู้ไปเห็นสิ่งใดเขาเรียกผู้วิเศษ ดูเทวทัตสิ เทวทัตก็ยังสามารถร่างได้แปลงกายได้ แต่เทวทัตก็ไม่ได้แก้กิเลสแม้แต่ตัวเดียว

เวลามันจะเป็นธรรมะ ธรรมะ มันเป็นศีล สมาธิ ปัญญา มันเป็นธรรมจักร มันเป็นปัญญาขึ้นมา เห็นไหม มันไม่เกี่ยวกับตรงนั้นไง องค์ที่แสดงฤทธิ์แสดงเดชได้ มันเป็นพื้นฐานของฉานสมาบัติ ของสัมมาสมาธิที่เป็นพื้นฐาน ถ้ามีพื้นฐานขึ้นมา มันก็อยากจะทำของมัน แล้วพื้นฐานอย่างนี้ สมาธิมันเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อมตลอดเวลา

แต่ทำสมาธิขึ้นมาได้แล้ว สมาธิที่เป็นประโยชน์กับเราแล้ว สมาธิเป็นสัมมาสมาธิยกขึ้นสู่วิปัสสนาใจ ถ้ายกขึ้นสู่วิปัสสนา ยกขึ้นสู่ปัญญา ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่แก้กิเลสใจ มันไม่เกี่ยวกับการเหาะเหินเดินฟ้าอันนั้นหรอก แต่การเหาะเหินเดินฟ้ามันมีอยู่จริงไหม ถ้าใจมันทำได้จริงๆ แต่! แต่คนที่ทำได้นั้นะ แล้วพอทำได้แล้วมันก็เจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม เพราะอะไร เพราะมันใช้พลังงานใจ

แต่ถ้าเวลาเราประพฤติปฏิบัติไป กุปปธรรม อกุปปธรรม กุปปธรรม **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** สรรพสิ่งมันแปรสภาพของมันทั้งสิ้น **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ถ้าเป็นกุปปธรรม กุปปธรรม

หมายถึงว่ามันเกิดจากสามัญสำนึก เกิดจากการกระทำของเรา เห็นไหม นี่เป็นกุปปกรรม คือ มันแปรสภาพ มันไม่คงที่ตายตัวหรอก

แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นไปด้วยมัชฌิมาปฏิปทา ด้วยสติ ด้วยปัญญาของตน วิปัสสนาไป แยกแยะของมันไป มันตึงคับหนาน มันปล่อยแล้วปล่อยเล่า ปล่อยแล้วปล่อยชั่วคราว แต่ถ้ามันปล่อยตามความเป็นจริง อกุปปกรรม อกุปปกรรมมันอสูนนะมันพ้นจากความ เป็นอนัตตาไป

ฉะนั้น เวลาธรรมะถึงว่าเป็นอัตตาหรือเป็นอนัตตา ถ้ายังเถียงกัน เถียงยังสงสัย เถียงยังงั้ เถียงยังไม่รู้ แต่คนที่รู้เขาไม่เถียงหรอก เขารู้เพราะอะไร เพราะเราเกิดมาเป็นมนุษย์งั้ เราเกิดมาจากพ่อจากแม่งั้ เราเกิดมาอยู่กับโลกนี้งั้

โลกนี้ ต้นทุนเรา **สพฺเพ ธมฺมา อนตฺตา** ต้นทุนของเรามันอยู่โดยสัจจะ โดยความจริง ของวิภูฏะ แต่ประพฤติปฏิบัติไปเวลามันเป็นความจริง วิภูฏะ เวลามันจะหลุดพ้นออกจาก วิภูฏะไป แล้วหลุดพ้นไปแล้วมันจะกลับมาได้อย่างไร หลุดพ้นไปแล้วจะดึงมาอีกหรือ มันเป็นไป ไม่ได้ แต่มันเป็นไปไม่ได้โดยใจดวงนั้น มันเป็นไปไม่ได้เพราะความรู้อันนั้นงั้

นี่งั้ เวลาโลกเขาเจริญแล้วเสื่อม เจริญแล้วเสื่อม เห็นไหม โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มีความทุกข์ความยาก มีความหงอยความเหงา ความทุกข์ อยู่อย่างนั้น

แต่ถ้าเป็นธรรมะงั้ อกุปปกรรม ไร้สาระเลยที่มันจะแปรสภาพ คงที่ตายตัว แต่คงที่ตายตัวแบบธรรมนะ ไม่ใช่คงที่ตายตัวแบบพิพิภักถ์ ไม่ใช่! แล้วถ้าไม่ใช่มันอยู่อย่างนั้นของ มันงั้ นี่งั้โลกธรรม ๘ มีลาภเสื่อมลาภ มียศเสื่อมยศ มันเป็นธรรมของโลก มันมีผลกระทบกับ หัวใจ มีการกระทำ เห็นไหม กรรมดี กรรมชั่วเพื่อพัฒนาหัวใจดวงนี้

แต่เพราะพัฒนาหัวใจดวงนี้ขึ้นมาจนเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เรามีสติ มีปัญญาของเราขึ้นมา เรามีสิทธิเสรีภาพ เราทำอะไรก็ได้ถ้าไม่ผิดกฎหมาย แต่เวลาบวชเป็น พระแล้วไม่ เสียสละหมด ฐุดงควัตร เห็นไหม นั่งตลอดรุ่งต่างๆ เราเสียสิทธิของเรา เรายอมสละ สิทธิเลย เพื่อสัจจะเพื่อจะเข้าสู่สัจธรรมอันนั้น ถ้ามันเข้าสู่สัจธรรมอันนั้นได้มีความสุขนะ

สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี แค่อึดจิตสงบนั้นแหละ แล้วสงบโดยมีสติสัมปชัญญะ นี่คือสมาธิ ไม่ใช่อกุศลกรรม ไม่ใช่หรรษา เพราะสมาธิเจริญแล้วเสื่อม เศรษฐีธรรมใจ คนที่ประพฤติปฏิบัติมันมีเจริญงอกงามมาก โอ้โฮ! สุดยอด มหัศจรรย์ในใจของตน เวลามันเสื่อมหมดเลย คนเรามันทุกข์ยากขนาดไหน เวลามันเสื่อมนะสิ่งใดๆ ไม่มีค่า ชีวิตก็ไม่มีค่า อะไรไม่มีค่าเลย มีแต่แปดด้านเลยเวลาเสื่อม แค่อึดจิตเสื่อม คนไม่อยู่ในวงการไม่รู้จักเวลาแค่อึดจิตเสื่อมเขาแก้กันอย่างไร

เวลาจิตมันเสื่อมนะเหมือนพระจะสึก เหตุผลอะไรมันก็ไม่ฟัง เป็นไปไม่ได้ แล้วเวลาจิตมันเสื่อมแล้วต้องแก้ไขกัน พยายามพยุกัน พยายามพากันไปให้สู่ความรื่นเริง ให้สู้ในสัปปายะที่ควรจะแก้ไขใจของตน แล้วถ้ามีอำนาจวาสนาแก้ไขใจของตนได้ เห็นไหม ฟันพู่ขึ้นมา จิตเจริญแล้วเสื่อม เสื่อมแล้วเจริญ จะเห็นถึงข้อวัตรปฏิบัติเลย เห็นถึงการมีสติปัญญารักษาใจของตนเลย จะบอกว่า “ทำไมต้องรักษากันอย่างนั้น ทำไมต้องทำอย่างนั้น” ก็มึงไม่เคยเสื่อม มึงไม่เคยมีแล้วไม่เคยเสื่อม เวลามันเสื่อมขึ้นมาจะต้องแก้ไข แล้ว! แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัติมามันเป็นอย่างนี้ทุกองค์ มันมีเจริญแล้วเสื่อม

คนเรานะทำงานจะประสบความสำเร็จไปทุกหนทุกครั้งเป็นไปได้อย่างยาก แต่เวลาทำสิ่งใดแล้วที่มันมีคุณงามความดีแล้ว เราเป็นคนทำเอง มันมีร่องมีรอย เพราะเราเคยทำ ถ้าเราเคยทำนะเราก็จะทำแบบนั้น พยายามรักษาอารมณ์อย่างนั้น พยายามหลีกเลี่ยงอย่างนั้น อดนอนผ่อนอาหารแล้วต่อสู้กันไป พอมันเจริญขึ้นมาทีนี้ต้องรักษาแล้ว ระวังให้ดี ระวังให้ดีนะ

เพราะพอมันเจริญขึ้นมาแล้ว สุขอื่นใดเท่ากับจิตสงบไม่มี มันมีความสุข มันมีความวิเวก มันมีความสงบ สันติ ประมัตต์ สุขัง มันมีสันติสุขในใจ คนที่มีสันติสุขในใจนะ ข้างนอกเป็นของข้างเคียง แค่อาศัยของอาศัยจริงๆ แล้วอาศัยแล้วเซ็ดใหม่ เวลามันคิดนะ ถ้ามืดเลย ไม่เซ็ดอีกหรือ เพราะมันจะระวัง ระวังรักษา ระวังรักษา แต่มันก็เสื่อม

สิ่งที่เป็นนามธรรมรักษาได้ยากมาก เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะ หลวงปู่เจี๊ยะจะพูดนะ “ขำนาญในวสี ขำนาญในการเข้าและในการออก ขำนาญในการดูแล แล้วดูแลแล้วพัฒนาขึ้นไปแต่ละชั้นแต่ละตอน รักษาของเราเพื่อประโยชน์กับเรานะ”

ฝึกหัดใช้ปัญญา ฝึกหัดใช้ปัญญา เวลาฝึกหัดใช้ปัญญา พอใช้ปัญญาไปแล้วนะ คุณสิเรา
ทำหน้าที่การงานทางโลกนะ เราทั้งเหนื่อย ทั้งหอบ ทั้งกระหาย เวลาผู้ที่คิดงาน คิดงานก็คิดหัว
แทบระเบิด เวลาคิดงานขึ้นมามันอ่อนเพลียขนาดไหน

นี่เราคิดงานนะ เวลาใช้ปัญญาๆ เห็นใหม่ ภาวนามยปัญญามันใช้พลังงานมากกว่านี้อีก
แล้วมันมากกว่านี้แล้ว ทำไมสมาธิทำไมจะไม่เสื่อมลง ทำไมจากปัญญาทำไมเป็นสัญญา ที่ว่า
เป็นปัญญาๆ ไฉน! ปัญญามันทะลุทะลวง ปัญญามันมหัศจรรย์มาก เวลาถ้ามันมีศีล สมาธิ
ปัญญา ปัญญาเกิดจากการภาวนา มันจะไฉน! ยอดเยี่ยม มหัศจรรย์ มหัศจรรย์ มหัศจรรย์

เวลามันเสื่อม คิดเหมือนกันคิดไม่ออก คิดเหมือนกันติดๆ ชัดๆ คิดเหมือนกันแต่ทำไม
มันไม่ทะลุไป คิดเหมือนกัน ถ้ายังไม่ได้สตินะมันก็ยังคิดเหมือนกัน คิดเหมือนกัน แต่ถ้ามี
ปัญญานะ เอ๊ะ! สมาธิเราเสื่อม สมาธิเราเบาลงแล้ว มันต้องรืบวางเลย แล้วกลับมาสร้างสม
ทำความสงบของใจใจ เวลาหลงตาทำนองสอนประจำ เวลาเมิด เวลาใช้แล้วเขาต้องมาดับ ดับมีด
ดับมีด พอคมกล้าแล้วขึ้นไปทำมันใหม่ แล้วขึ้นวิปัสสนาใหม่

ถ้าคนต้องเอ๊ะ! ก่อน ถ้าไม่เอ๊ะเพราะอะไร เพราะใจมันทำเอง ใจมันคิดเอง ใจมัน
ดูดีเอง ใจมันเข้าใจเอง มันว่าเป็นงาน เป็นงาน แล้วเวลาคิดก็ปัญญาคิดอย่างไร ปัญญา
คิดอย่างไร ปัญญาคือสังขาร สังขาร ความคิด ความปรุง ความแต่ง สังขารที่ความคิด ความ
ปรุง ความแต่งที่มีสัมมาสมาธิเป็นพื้นฐาน มันจะเป็นภาวนามยปัญญา สังขารที่ความคิด ความ
ปรุง ความแต่ง ที่แต่งด้วยสัญญา ด้วยกิเลส ด้วยการยึดมั่นถือมั่นของตน นั่นคือสัญญา แล้ว
มันเป็นปัญญาขึ้นมาเพราะสัมมาสมาธิ

นี่ใจมันเป็นทางแยกระหว่างโลกก็ยะกับโลกุตตระ ถ้าเป็นโลกุตตระมันเป็นนะมันรู้ ถ้ายัง
ไม่เป็นไม่รู้หรอก มันเป็นเครื่องพิมพ์ดีด มันเป็นสำเนา มันเป็นอย่างนั้น แต่ไปอยู่อย่างนั้น ถ้า
คนมีสติมีปัญญานะ แค่อคิดอย่างนั้น แต่ตรีกิเลสขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มัน
ยังมีความสุขเลย มันยังเข้าใจเรื่องธรรมะเลย

นี่พูดถึงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสุดยอด ที่ว่าเหมือนห้างสรรพสินค้า
คนที่มีความวิภาวะได้น้อยก็เอาแต่น้อยๆ คนที่มีความวิภาวะมากมายก็ได้สมบัติที่มหาศาล แล้วถ้าคน

ที่มีวิฤติภาวะยอดเยี่ยมเป็นเจ้าของห้างเลย เป็นเจ้าของการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ดับการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ สัจจะความจริงมันเป็นอย่างไร

นี่พูดถึงวันพระไง ถ้าสัจธรรม ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะบอกว่า ประเสริฐกว่าวันปีใหม่ วันปีใหม่ วันปีเก่า มันเป็นโลกธรรม ๘ แต่เราเป็นสังคมนตรี แล้วเราชื่นชมว่าปีใหม่ ปีเก่า เรื่องสวดมนต์ข้ามปี เรื่องการทำบุญกุศล มันมีเรื่องศาสนา เรื่องของท่าน เรื่องของต่างๆ ไป เพื่อให้ชีวิตมันมีมงคลชีวิตไป ให้เป็นมงคลของตัวเอง ให้เผชิญกับวิกฤติกับชีวิตนี้ แล้วพาชีวิตนี้หมดปี หมดปีไป

แต่ถ้ามีสติปัญญา นะ นั้นเป็นข้อเท็จจริงของวิทยาศาสตร์ของโลก แต่พุทธศาสตร์ พุทธะ หัวใจของเรามันน่าค้นคว้า มันน่าสนใจ น่าสนใจเพราะถ้ามันเป็นสัจจะ มันเป็นความจริง เหนือ ๓ โลกธาตุนะ กามภพ รูปภพ อรูปภพ ใจนี้หลุดออกไปเป็นวิวิฏฏะ มันมหัศจรรย์กว่านั้นมากมายนัก เราถึงว่ามันมีคุณค่า แล้วมีการกระทำ ถ้าคนคนนั้นมีสติปัญญาที่จะค้นคว้าหาสัจจะความจริงในใจของตน เอวัง